

Kirja-arvio

Elsa Kivinen^a

Vihreän kapitalismin valheet ja jatkuva ekologinen konflikti

Xander Dunlap

This system is killing us: land grabbing, the green economy and ecological conflict. Pluto Press, Lontoo, 2024. (256 s.)

Helsingin yliopiston globaalien kehitystutkimuksen dosentti ja Bostonin yliopiston tutkija-tohtori Alexander ”Xander” Dunlapin helmikuussa 2024 englanniksi julkaistu kirja *This System is Killing Us* ilmestyy sopivasti sen jälkeen, kun vuoden 2023 lopussa Dubain COP28-ilmastohuippukokouksessa vaadittiin uusiutuvien energialähteiden tuotannon kolminkertaistamista ”ratkaisuna” ilmastokriisiin kyseenalaistamatta kapitalismin roolia ilmastokriisin luomisessa ja ylläpitämisessä. Näitä teemoja Dunlap käsittelee uusimmassa kirjassaan, jossa hän tiivistää, yleistajuistaa ja kokoaa yhteen kenttätökokemuksensa ja osan tutkimustuloksistaan viimeisten 10 vuoden ajalta Perun, Meksikon, Ranskan ja Portugalin alueilta, joilla energiainfrastruktuurin ja kaivostoiminnan katastrofaaliset vaikutukset ovat tulleet esille.

Dunlap yhdistelee läpi kirjan kontekstualisoivaa omakohtaista kerrontaa yhdessä kollegoidensa kanssa kerättyihin tutkimustuloksiin ja kuvauksiin paikallisten asukkaiden, kaivosyhtiöiden ja ”uusiutuvan energian” edistämiprojektien sekä näistä kärsivien ihmisten ja ekosysteemien puolustamiskamppailujen todellisuudesta. Hän on aiemmin kirjoittanut teemoista tapauskohtaisesti ja yksityiskohtaisemmin muun muassa kirjoissaan *Renewing Destruction: The Wind Energy Development, Conflict and Resistance in the Latin American Context* (Dunlap 2019) ja *Enforcing Ecocide: Power, Policing and Military Destruction* (Dunlap & Brock 2022). Dunlapin akateemisen tuotannon keskeinen teema on, että korporaatit käyttävät termejä kuten ”uusiutuva energia”, ”luontopositiivinen” ja ”hiilineutraali” uusintamaan kapitalismia sekä viherpesemään luontoa ja paikalliskulttuureja tuhoavaa toimintatapaansa. Dunlap kritisoi myös uusiutuvan energian kapitalistista tuotantomuotoa megaprojekteina, erityisesti näiden valtaviin resurssivaatimusten ja kapitalismin uusintamisen vuoksi. Tämä näkyy maankaappauksina ja fossiiliyhtiöiden viherpesuna, kun energian ”muoto” on tärkeämpää kuin tapa, jolla sitä tuotetaan.

Kohti jatkuvaa ekologista konfliktia paikallistasolla

Kirjan prologissa haastateltujen lausunnoista paljastuu oivallisesti se, että samalla tavalla kuin henkilökohtainen on poliittista, myös poliittinen on henkilökohtaista. Perun

^a Edinburghin yliopiston MSc Comparative Public Policy -maisteriohjelman alumni, elsa.kivinen@gmail.com

Tambo-laaksossa Dunlap ja hänen ystävänsä haastattelevat kirjassa Sally-nimimerkkiä käyttävää naista, jonka isä murhattiin tämän vastustaessa alueelle kehitteillä olevaa kupari-kaivosta. Prologissa Dunlap kertoo lisäksi tutkimusmenetelmästä: hänen tapaansa kuuluu paikallisiin tutustuminen ja heidän kanssaan mukana konfliktissa eläminen, ja hän pyrkii haastattelemaan useita paikallisia ihmisiä sekä korostamaan heidän tietonsa merkitystä. Tätä tietoa hän täydentää ottamalla strategisesti yhteyttä hallituksen virkamiehiin, yritysten edustajiin ja kansalaisjärjestöihin ja haastatteleamalla heitä kaikissa kohteissa. Kirjan alussa Dunlap käsittelee lyhyesti myös antropologian koloniaalista perintöä, joka heijastuu siirto- maavaltojen ja valtioiden läpi historian ilmentyneenä haluna tietää enemmän väestöstä, jota ne pyrkivät hallitsemaan. Anarkistina ja antropologisia laadullisia menetelmiä käyttävänä tutkijana Dunlap haluaa valjastaa tutkimuksensa suuryritysten ja kapitalistisen talousjärjestelmän jatkuvaan voitontuottoon pyrkivän toiminnan aiheuttaman tuhon esille tuomiseen.

Ensimmäinen luku jatkaa kuvailulla siitä, miten moderni länsimainen käsitys tieteestä tyypistää ilmastokriisin ilmaston hiilidioksidipitoisuuden kasvuksi sekä miten käsitteet, kuten ”hiilidioksidipitoisuus”, ”energia” ja ”biodiversiteetti” ovat mahdollistaneet ihmisen ja muun luonnon erottamisen toisistaan sekä ekosysteemien ja luonnon arvon kvantifioimisen rahoitusmarkkinoiden hyväksi. Tämä puolestaan johtaa monimuotoisten ja luonto-arvoiltaan rikkaiden alueiden myymiseen ”luonnon suojelemiseksi” muualla, mikä puolestaan legitimoii kolonialistisen maan haltuunoton ja maan yksityistämisen.

Kirjan keskimmäiset luvut on omistettu tapausesimerkeille. Esimerkkien kautta kirja antaa kuvailevan ja yksityiskohtaisen katsauksen siitä, miten kapitalistisen teollistumisen tuotantovoimat laajentuvat ympäri maailmaa. Dunlap keskittyy tyylilleen uskollisesti suhteellisen kapeasti ja intensiivisesti ekomodernististen ja suurten teknokraattisten instituutioiden ja kolonialististen hankkeiden muodostamaan uhkaan luonnolle ja myös ihmisille. Kirjan esimerkit pohjautuvat enimmäkseen valtioiden sisäisiin kamppailuihin maa-alueista. Dunlap mainitsee tämän olevan hyvin tarkoituksenmukaista, sillä hän haluaa esimerkeillään kuvailla ja paljastaa maan hallinnan ja (valtion sisäisen) kolonisaation tekniikoita, ja linkittää valtiovallan koneiston kolonialismiin (Dunlap & Laratte 2022). Kirjassa tarkastellaankin aluekontrollin mekanismeja ja alueiden (uudelleen)kolonisointia hallitusten, yritysten ja niiden infrastruktuurien toimesta, mistä Dunlap on käyttänyt termiä infrastruktuurinen kolonisaatio (Dunlap 2023).

Tapausesimerkiluvuissa käsitellään muun muassa tuulivoiman kehittämistä Meksikon Oaxacassa (luku 2), hiilikaivostoimintaa Keski- ja Länsi-Saksassa (luku 3), kuparin louhintaa Perun lounaisosassa (luku 4), vähähiilisen energiainfrastruktuurin kehittämistä Lounais-Ranskassa ja Etelä-Iberian niemimaalla (luku 5) sekä litiumin louhintaa Portugalin pohjoisosassa (luku 6). Käsitellessään valtioita ja kapitalismia Dunlap käyttää paljon empiiristä dataa todistaakseen, että infrastruktuuriverkkojen, logistiikan ja kasvavan materiaali- ja energiamäärän monimutkainen verkosto ei ole muuttumassa vihreäksi. Tapausesimerkeistä viimeisissä keskitytään siihen, miten infrastruktuurista kolonialismia vastustava kamppailu taltutetaan eri puolilla maailmaa yritysten ja yhteiskunnan eri tahojen yhteistoimilla. Kirjan lopuksi Dunlap ehdottaa, miten näitä pyrkimyksiä voidaan vastustaa.

Ketterästi kapitalismia vastaan anarkististen kamppailujen inspiroimana

Dunlap argumentoi, että kapitalistisia ja autoritäärisiä pyrkimyksiä hallita ja kontrolloida luontoa ja ihmisiä tulisi vastustaa alhaalta ylöspäin, verkostoja luoden, lähes kaikilla mahdollisilla tavoilla, jotka eivät uusinna valtion byrokratiaa ja kapitalismia. Hän puhuu myös taktikoiden moninaisuuden, paikkakohtaisen kokeilun sekä nopeasti mukautuvien ja etulyöntiasemia hakevien vastarintayhmittymien puolesta. Läpi kirjan käy selväksi, että yksi Dunlapin näkemyksistä onkin, että aktivismia ja poliittista toimintaa ei voi eikä pidä jättää niin sanottujen ”ammattiaktivistien” varaan.

Vaikka Dunlapin akateemiseen tuotantoon tutustuneille kirjan keskimmäiset luvut ovat sisällöltään tuttuja, ne toimivat hyvin osana kirjan kokonaisuutta antamalla Dunlapin akateemiseen tuotantoon aiemmin perehtymättömille yleiskatsauksen siitä, miten energian kasvava tuotanto ja raaka-aineiden louhinta vaikuttavat paikallisyhteisöihin. Itselleni kirjan kiinnostavimpiin osiin kuuluu kuitenkin prologin pohdinta antropologiasta ja sen valtioon ja imperialismiin kietoutuneesta historiasta, ja Dunlapin perustelu siitä, miksi hän on valinnut tutkia kirjan aiheita. Kirjassa mainitaan Dunlapin poliittiseen lähestymistapaan vaikuttaneita anarkisteja, kuten Alfredo Bonanno ja Peter Gelderloos, sekä eri puolilla maailmaa esiintyviä vallankumouksellisia ekologisuutta korostavia yhteiskunnallisia lähestymistapoja (mm. alkuperäiskansojen kamppailut, Rojava, Bookchinin libertaarinen munisipalismi, Buen Vivir), mutta valitettavasti tarkempi vuoropuhelu näiden lähestymistapojen ja niitä edistäneiden henkilöiden kanssa jää maininnaksi. Muun muassa *post-development*-teorian ja Dunlapin nimeltä mainitsemien ajattelijoiden näkemysten laajempi avaaminen lukijoille syventäisi kirjan sanomaa ja asettaisi kirjan paremmin sen ansaitsemaan kontekstiin osana modernia antiautoritääristä ekologisesti orientoitunutta tutkimusta ja tiedon (sekä toiminnan) tuotantoa.

Kirjassa korostetaan, miten lopulta mikään ulkopuolinen instituutio tai yksilö ei voi tulla tarjoamaan yksinkertaisia mekaanisia ratkaisuja paikallisiin kamppailuihin, vaan jokaisen on itse löydettävä merkityksellisyyttä ja toimittava itse. Dunlap korostaa aktiivista nihilismia ja taktiikoiden moninaisuutta: hänen mukaansa elämä on ikuista ekologista konfliktia kapitalismia vastaan ja parhaimmillaan ihmiset voivat löytää iloa uusista suhteista ja yhteyksistä vastustaessaan tuhon voimia. Dunlapin kiinnostus ontologioihin ja epistemologioihin vastarinnan muotoina korostuu kirjassa erityisesti alussa ja lopussa, mutta lukija jää silti nälkäiseksi. Miksi kirjassa ei omisteta enemmän aikaa todellisuutta latistavien, mekanististen ja tuhoavien epistemologioiden vaihtoehdoille, näille ilon ja merkityksen lähteille? Dunlapin anarkismin ei selkeästi ole tarkoitus antaa valmiita vaihtoehtoja muille ihmisille, vaan kannustaa ja inspiroida heitä vastarintaan.

Kirjan erityisansioihin lukeutuu metodologisen nationalismin ja valtiokeskeisen ja valtiojohtoisen ilmastopolitiikan kritiikki, sekä lyhyt, mutta terävä ja *post-development*-teoriaa ylistävä pohdinta yhteiskunnallisen tutkimuksen tarkoituksesta. Kirja on teemojensa osalta ajankohtainen myös Suomen kontekstissa käsitellessään sitä, miten energia- tai kaivosyritykset pyrkivät sivuuttamaan infrastruktuuriprojektiansa vastustuksen ja lepyttämään, hiljentämään ja lahjomaan paikallisia asukkaita tai alkuperäiskansoja, jotta nämä lopettaisivat vastarinnan. Tämä näkyy vahvasti Suomen kontekstissa, kun St1 on edistänyt Davvi-tuulivoimaprojektia Saamenmaalla saamelaisten vastustuksesta huolimatta ja Anglo Americanin tytäryhtiö AA Sakatti Mining Oy koeporaa Viiankiaavan suoalueella huolimatta suon kaksinkertaisesta suojelustatuksesta. Kirja on hyödyllistä luettavaa kaikille Euroopan ilmastoliikkeiden toimijoille, jotka haluavat tietää, miten ”vihreää kapitalismia” edistävät laajat infrastruktuuriprojektit vaikuttavat ihmisiin ja muuhun luontoon ja miten tätä ”vihreää kapitalismia” voi vastustaa.

Lähteet

- Dunlap, A. (2019) *Renewing Destruction: Wind Energy Development, Conflict and Resistance in a Latin American Context*. Rowman & Littlefield Publishers. <<https://rowman.com/ISBN/9781786610652/Renewing-Destruction-Wind-Energy-Development-Conflict-and-Resistance-in-a-Latin-American-Context>>.
- Dunlap, A. (2023) Spreading ‘green’ infrastructural harm: mapping conflicts and socio-ecological disruptions within the European Union’s transnational energy grid. *Globalizations* 20(6) 907–931. <https://doi.org/10.1010/14747731.2021.1996518>
- Dunlap, A. & Brock, A. (2022) *Enforcing Ecocide: Power, Police and Planetary Militarization*. Cham: Palgrave. <<https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-99646-8>>.
- Dunlap, A. & Laratte, L. (2022) European Green Deal necropolitics: Exploring ‘green’ energy transition, degrowth & infrastructural colonization. *Political Geography* 97 102640. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2022.102640>